

DR JERZY PREIBISCH

Warszawa

## Nauki weterynaryjne w Polskiej Akademii Nauk w okresie XX-lecia

Nauki weterynaryjne były reprezentowane w Polskiej Akademii Nauk od roku 1954, gdy rozpoczęła pracę Komisja Weterynaryjna w ramach Komitetu Nauk Rolniczych PAN. Komisja ta pod przewodnictwem prof. dr Aleksandra Zakrzewskiego rozwijała swą działalność od roku 1957, gdy to na zebraniu organizacyjnym zwołanym przez Sekretarza Wydziału Nauk Rolniczych i Leśnych PAN — w dniu 11.V. 1957 r. powstał Komitet Nauk Weterynaryjnych, w skład którego weszli w większości członkowie Komisji. Komitet kontynuował poczynania Komisji.

Przewodniczącym Komitetu Nauk Wet. został prof. dr Józef Kulczycki, który do chwili obecnej pozostaje na tym stanowisku.

W skład Komitetu wchodzi wybitni pracownicy nauki wszystkich trzech wydziałów weterynaryjnych uczelni rolniczych, wybitni naukowcy Instytutu Weterynarii oraz przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa, Min. Szkolnictwa Wyższego i Min. Obrony Narodowej.

Powołanie składu Komitetu następuje na okres kadencji Prezydium PAN, to jest na trzy lata.

Dla sprawnego wykonywania swych zadań Komitet powołuje sekcje naukowe dla prac ciągłych w zakresie dyscyplin weterynaryjnych, komisje dla określonych zadań doraźnych lub ciągłych oraz zespoły problemowe. W chwili obecnej działają następujące zespoły:

Sekcja Chorób Niezakaźnych.

Sekcja Chorób Zakaźnych, Inwazyjnych i Mikrobiologii.

Sekcja Fizjologii i Patologii Rozrodu.

Sekcja Higieny Produktów Zwierzęcych.

Sekcja Nauk Podstawowych i Teoretycznych.

Komisja Planowania Kadr i Placówek Naukowych Weterynaryjnych.

Komisja Wydawnictw Weterynaryjnych.

Komitet Redakcyjny „Polskiego Archiwum Weterynaryjnego”.

Dwa zespoły problemowe koordynujące prace badawcze w zakresie tematyki weterynaryjnej objętej Państwowym Planem Badań Naukowych.

Zadaniem Komitetu Nauk Weterynaryjnych PAN jest czuwanie nad rozwojem nauk weterynaryjnych. Komitet spełniał to zadanie przez: opracowywanie planów badań naukowych perspektywicznych i okresowych, inspirowanie badań naukowych, organizowanie dyskusji i konferencji, wydawnictwa naukowe, współpracę naukową z zagranicą.

Od początku działalności Komisji prace nad planowaniem badań naukowych cechowała

chęć do skoncentrowania wysiłków badawczych w pierwszej kolejności nad zagadnieniami o aktualnym znaczeniu dla gospodarki kraju. Już w 1954 r. Komisja przeanalizowała plany badań naukowych wydziałów weterynaryjnych i Instytutu Weterynarii w czasie dwudniowych porad pracowników naukowych. Głównym celem tych porad było wytypowanie węzłowych problemów badawczych i zorganizowanie badań kompleksowych drogą tworzenia zespołów badawczych. W owym czasie problemami, które skupiły na sobie największą uwagę były m. in. biologia nasienia, niedokrwistość zakaźna koni i pomór świń.

Jedną z ważniejszych prac w zakresie planowania badań naukowych było przeprowadzenie w roku 1959 szerokiej dyskusji i opracowanie projektu 5-letniego i perspektywicznego planu rozwoju nauki weterynaryjnej. W ramach tego planu zostały wytypowane m. in. problemy, których opracowywanie ma szczególne znaczenie dla gospodarki narodowej i które zostały objęte Państwowym Planem Badań Naukowych. Za problemy takie uznano:

badania nad immunoprofilaktyką chorób wirusowych zwierząt użytkowych (10/55),

badania nad zaburzeniami płodności oraz sztucznym unasienianiem (11/56). Jak już wspomniano koordynację badań w zakresie tych problemów przeprowadzają powołane w tym celu zespoły.

Inspirując i zlecając prace naukowe Komitet dążył również do koncentracji wysiłków badawczych nad wybranymi problemami. W związku z ograniczonymi możliwościami finansowymi Komitetu dążenia te przejawiały się, na przestrzeni lat, w zmniejszeniu liczby opracowywanych problemów oraz we wzroście liczby tematów w ramach wytypowanych problemów. Spośród opracowywanych na zlecenie Komitetu problemów wymienimy niektóre jak np.: gruźlica bydła; etiologia i patogeniza schorzeń przewodu pokarmowego świń; etiopatogeneza intoksykacji alimentarnych u zwierząt; bakteryjne toksykoinfekcje zatruc pokarmowych; wpływ warunków bioklimatycznych na zdrowie zwierząt; patogeniza niedokrwistości prosiąt; badania nad składem i czynnościami krwi zwierząt; immunoprofilaktyka rzekomego pomoru ptaków; technologia i higiena produktów zwierzęcych; badania histologiczne i histochemiczne tkanek; badania składu chemicznego pasz.

W roku 1961 przyjęto zasadę, by badania naukowe zlecane przez Komitet stopniowo skoncentrować wokół 2 tylko problemów, które w okresie przyszłego 5-lecia będą szczegól-

nie ważne ze względu na zmieniające się warunki hodowli i produkcji zwierzęcej. Zakres badań w ramach tych problemów będzie następnie stopniowo rozszerzany i obejmie większą liczbę placówek naukowych. Za problemy takie uznano:

1. Fizjologię i patologię przewodu pokarmowego u przeżuwaczy.
2. Zagadnienia regulacji nerwowej i hormonalnej u zwierząt.

Poza wymienionymi zagadnieniami Sekcja Chorób Zakaźnych, Inwazyjnych i Mikrobiologii koordynuje prace badawcze w zakresie następujących problemów:

1. Gruźlica zwierząt domowych.
2. Pomór rzekomy ptaków.
3. Pasterekozy zwierząt.
4. Choroba obrzękowa.
5. Zakaźne zapalenie nosa u świń.

Sprawa współpracy naukowej i koordynacji badań nie jest łatwa do przeprowadzenia wobec braku tradycji i trudności technicznych, jednakże z biegiem czasu zatacza ona coraz szersze kręgi. W roku bieżącym i następnych Komitet poczyni starania, by współpraca naukowo-badawcza bardziej aktywnie objęła zainteresowane placówki krajów zaprzyjaźnionych.

Od powstania Komisji Nauk Weterynaryjnych z funduszy PAN wykonano 79 prac naukowych z zakresu weterynarii. Większość tych prac została już opublikowana.

Komitet podejmował inicjatywę w sprawie organizacji placówek naukowych zarówno w ramach PAN (Pracownia Patologii Doświadczalnej) jak i w ramach wyższych uczelni rolniczych (zakłady higieny mleka, zakłady higieny technologii prod. zwierz.).

Koordynacja działalności wydawniczej w zakresie dyscyplin weterynaryjnych odbywała się przez Komisję Wydawnictw Weterynaryjnych, która nawiązała ścisły kontakt ze wszystkimi ośrodkami wydawniczymi wet. uzgadniając zakres pracy i profil poszczególnych periodyków.

Działalność wydawnicza Komitetu reprezentowana była przez „Roczniki Nauk Rolniczych — Seria E”. Wydawnictwo to powróciło do pierwotnej nazwy — „Polskie Archiwum Weterynaryjne”.

Popularyzację polskiej myśli weterynaryjnej za granicą podjął Komitet współpracując z redakcją „Landwirtschaftliches Zentralblatt” wydawanego przez Niemiecką Akademię Nauk Rolniczych. Przesyłano do Berlina streszczenia prac po przetłumaczeniu ich na język niemiecki. Obecnie akcję tę prowadzi Centralna Biblioteka Rolnicza.

Dużą popularnością cieszyły się narady i konferencje organizowane dla wymiany poglądów i doświadczeń zainteresowanych badaczy w zakresie jednego problemu. Wymienie tu najważniejsze:

1. Narada poświęcona aktualnym problemom zoohigieny w profilaktyce chorób zwierząt (1955)
2. Gruźlica bydła (1955, 1961, 1962, 1963 — trzy konferencje)
3. Choroby świń (1955, 1956)
4. Zakażenia środków spożywczych salmonellami (1958)
5. Pasterekozy (1960, 1961)
6. Rzekomy pomór ptaków, białaczki (1961)
7. Fizjologia i patologia przewodu pokarmowego przeżuwaczy (1961)
8. Naukowe podstawy oceny mięsa zwierząt rzeźnych (1961)
9. Wirus ospy.

Doceniając znaczenie jakie ma szeroka wymiana doświadczeń naukowych Komitet utrzymuje kontakty z placówkami i wybitnymi naukowcami za granicą, szczególnie w krajach zaprzyjaźnionych. Regularna współpraca naukowa jest zorganizowana z akademiami nauk rolniczych: Bułgarii, Czechosłowacji, NRD, Węgier, ZSRR.

W związku ze stałym rozwojem współpracy naukowej krajów zaprzyjaźnionych wyłoniła się potrzeba powierzenia spraw koordynowania tej współpracy na terenie Polski — jednej osobie. Od stycznia 1962 r. funkcję koordynatora narodowego pełni prof. dr H. Janowski.

Przedmiotem koordynacji międzynarodowej były badania naukowe nad metodami rozpoznawania chorób epizootycznych, a w szczególności brucelozę, pomoru świń, grypy świń oraz chorób górnych dróg oddechowych drobiu wywoływanych przez wirusy, a od 1963 r. — mykoplazmoza, choroby górnych dróg oddechowych świń i cieląt, zakaźne zapalenie nosa u świń, schorzenia przewodu pokarmowego u świń i cieląt.

Dla wytyczenia form i szczegółów organizacyjnych współpracy odbywają się okresowe konferencje międzynarodowe z udziałem przedstawicieli nauki weterynaryjnej krajów zaprzyjaźnionych. Jedną z form międzynarodowej współpracy naukowej jest stałe informowanie się wzajemne o wynikach przeprowadzanych badań.

W ramach współpracy międzynarodowej przybyło do Polski w okresie działalności Komitetu:

- |   |                         |
|---|-------------------------|
| 5 | naukowców z Bułgarii    |
| 2 | „ z Czechosłowacji      |
| 2 | „ z Rumunii             |
| 4 | „ z Węgier              |
| 1 | naukowiec z W. Brytanii |
| 1 | naukowiec z ZSRR        |

Wyjechało z Polski:

- |                   |              |
|-------------------|--------------|
| do Czechosłowacji | 7 naukowców  |
| do NRD            | 12 naukowców |
| do Rumunii        | 1 naukowiec  |
| na Węgry          | 3 naukowców  |
| do Szwecji        | 2 naukowców  |

Komitet Nauk Weterynaryjnych przeprowadził szczegółową analizę stanu kadr nauko-

wych weterynaryjnych i określił dziedziny deficytowe. Zagadnieniu temu poświęcono m. in. jedno zebranie plenarne. Wykorzystując skromne możliwości Komitet rozpoczął szkolenie młodych kadr przygotowując kandydatów do studiów specjalizujących. Kandydaci odbyli staż wstępny i rozpoczęli studia doktoranckie w następujących dziedzinach de-

ficytowych: dietetyka weterynaryjna, higiena mleka, patologia zwierząt laboratoryjnych.

Obecnie Komitet przygotowuje się do podjęcia prac zmierzających do wytyczenia kierunków rozwoju nauk weterynaryjnych w nadchodzącym pięcioleciu i do opracowania projektu planu badań naukowych w oparciu o plan perspektywiczny.

DR KONSTANTY MORAWSKI

*Prezes Zrzeszenia Lekarzy Weterynaryjnych*

## Zrzeszenie Lekarzy Weterynaryjnych w XX-leciu PRL

Zrzeszenie Lekarzy Weterynaryjnych łączy ogół polskich lekarzy weterynaryjnych, reprezentuje zawód lekarsko-weterynaryjny, utrzymuje i pogłębia więź organizacyjną i społeczno-zawodową wśród członków, oraz współdziała z władzami państwowymi w dziedzinie weterynarii i ochrony zdrowia publicznego.

Do zadań Zrzeszenia należy w szczególności stanie na straży i krzewienie etyki, godności i sumienności zawodowej wśród lekarzy wet., stałego postępu i wiedzy”.

*(Statut Zrzeszenia Lekarzy Wet.)*

Zrzeszenie Lekarzy Weterynaryjnych wniosło w dorobek narodowy XX-lecia PRL — zgodnie z założeniami swego Statutu — swój duży wkład, wypracowany w trudzie i serdecznym poświęceniu, w uczciwym czynie obywatelskim wszystkich swych członków — lekarzy weterynaryjnych — działających w całym kraju, w PGR, spółdzielniach produkcyjnych, kółkach rolniczych, wśród chłopskich gospodarstw rolnych — we wszystkich zakątkach Polski.

Wyniki naszych prac ocenia całe społeczeństwo, rolnik polski i władze.

..., „Wysoko oceniamy wielki wkład ciężkiej a potrzebnej i bardzo owocnej dla naszego kraju, dla naszego rolnictwa pracy służby weterynaryjnej, zorganizowanej w SITR i w Zrzeszeniu Lekarzy Wet.” (Edward Ochab — członek Biura Politycznego, sekretarz KC PZPR — z przemówienia na Zjeździe Jubileuszowym X-lecia SITR w Warszawie w dniu 15.III.1963 r.).

..., „nie ulega wątpliwości fakt znacznego udziału Zrzeszenia w mobilizacji jego członków do jak najaktywniejszego udziału w rozwiązywaniu palących problemów naszej gospodarki rolnej. Wysoce pozytywnym zjawiskiem jest to, że Zrzeszenie zdołało objąć swą organizacją niemal wszystkich lekarzy weterynaryjnych w Polsce, a w ten sposób dać im opiekę zawodową, możliwość doskonalenia swych umiejętności, oraz stworzyć w organizacji atmosferę, która sprzyja wychowaniu nie tylko dobrych specjalistów, ale i działaczy społecznych. Jest to wyrazem prężności organizacyjnej — dyscypliny i poczucia potrzeby zespołowego rozwiązywania spraw zawodowych. Jest to również wyraz dążeń ogó-

łu lekarzy weterynaryjnych do doskonalenia się i zwiększania efektywności pracy. Nie bez wpływu na wysiłki zawodowe pozostaje wysiłek Zrzeszenia w zakresie organizowania różnorodnych spotkań, na których lekarze weterynaryjni występują z referatami, dyskutują problemy zawodowe i dzielą się swoimi doświadczeniami. Równie cennymi są inicjatywa i współdziałanie Zrzeszenia z administracją państwową — w zakresie regulowania problemów weterynaryjnych drogą norm prawnych i przepisów porządkowych, współdziałania z kierownictwem jednostek i przedsiębiorstw gospodarczych — w zakresie doskonalenia sposobów zaopatrzenia służby weterynaryjnej w sprzęt, leki i biopreparaty, jak również rozwijanie różnych form współpracy z instytucjami i organizacjami naukowymi dla zapewnienia ogółowi lekarzy weterynaryjnych bazy i naukowego zaplecza.

Dużą rolę odgrywa Zrzeszenie w kształtowaniu właściwej atmosfery pracy i koleżeńskich więzi, współdziałając ze Związkami Zawodowymi w zakresie spraw bytowych, samopomocy koleżeńskiej, czasów i innych życiowych spraw swych członków. Śledzimy z zainteresowaniem rozwój i działalność Zrzeszenia i cenimy jego duży wkład pracy w realizację polityki partii i rządu — w zakresie unowocześniania naszego rolnictwa, wzrostu produkcji rolniczej, a szczególnie hodowli, w podnoszeniu jakości produktów pochodzenia zwierzęcego.

Widzimy w Zrzeszeniu ważne ogniwo, wyzwalające społeczną inicjatywę szerokiego ogółu lekarzy weterynaryjnych, realizujących liczne zadania, wśród których doskonalenie w zawodzie stanowi najpoważniejszą gwarancję utrzymywania wysokiego poziomu naszej kadry weterynaryjnej”. (Dr Mieczysław Jagielski — minister Rolnictwa — z przemówienia na V Zjeździe Zrzeszenia w dniu 14.I.1962 r.).

..., „Do tradycji należy już, że współpraca między Zrzeszeniem Lekarzy Weterynaryjnych a Ministerstwem Rolnictwa układa się bardzo dobrze. Podejmujemy wspólnie wiele problemów, które wysuwa życie, i staramy się rozwiązać je wspólnymi siłami. Nasza ścisła